

Олег Ропицький

студент гр. ФПФм-21,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н., доцент Олександр Шашкевич

ГРАНТОВІ РЕСУРСИ, МІЖНАРОДНА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА ТА ПРОЄКТИ ППІ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У сучасних умовах розвитку місцевого самоврядування дедалі більшого значення набувають альтернативні джерела фінансових ресурсів територіальних громад. В умовах обмеженості бюджетних коштів, необхідності модернізації інфраструктури, наслідків воєнного стану та потреб післявоєнного відновлення особливу роль у фінансовому забезпеченні ОМС відіграють грантові ресурси, міжнародна технічна допомога та публічно-приватне партнерство (ППП). Для Тернопільської МТГ ці інструменти стали важливими джерелами залучення додаткових фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних, соціальних та інфраструктурних проєктів.

Грантові ресурси є однією з найбільш ефективних форм фінансової підтримки місцевого розвитку, оскільки надаються на безповоротній основі та не створюють додаткового боргового навантаження на місцевий бюджет. Упродовж 2022–2025 рр. Тернопільська МТГ активно співпрацювала з міжнародними фондами, програмами ЄС, урядами іноземних держав та міжнародними організаціями з метою залучення грантового фінансування.

Основними напрямками використання грантових ресурсів у Тернопільській громаді були «підтримка ВПО, модернізація комунальної інфраструктури, розвиток енергоефективності, цифровізація місцевого самоврядування, підтримка закладів освіти та охорони здоров'я, розвиток громадського транспорту, відновлення соціальної інфраструктури, екологічні проєкти та благоустрій території» [6].

Після початку повномасштабної війни особливо актуальними стали грантові програми, спрямовані на підтримку гуманітарної сфери та забезпечення стійкості територіальних громад. Тернопільська МТГ брала участь у «міжнародних програмах підтримки громад, які реалізовувалися за сприяння Програми розвитку ООН, USAID, UNICEF, NEFCO, GIZ, Європейського Союзу та інших міжнародних партнерів» [5].

Особливо важливим напрямом стало фінансування енергоефективних заходів. У зв'язку з енергетичними викликами та необхідністю скорочення витрат на енергоспоживання громада реалізовувала проєкти модернізації теплових мереж, утеплення будівель, оновлення систем освітлення та впровадження енергоощадного обладнання. Частина таких проєктів фінансувалася саме за рахунок грантових коштів міжнародних організацій.

Важливу роль у фінансовому забезпеченні Тернопільської МТГ відіграє міжнародна технічна допомога. На відміну від грантового фінансування, «міжнародна технічна допомога охоплює не лише фінансову підтримку, а й

передачу технологій, експертну допомогу, консультаційні послуги, навчання персоналу та матеріально-технічне забезпечення» [4].

Упродовж 2022–2025 рр. міжнародна технічна допомога спрямовувалася на: «підвищення ефективності управління громадою, розвиток цифрових сервісів, модернізацію комунальної інфраструктури, підтримку системи цивільного захисту, підготовку проектів відновлення території, підвищення енергетичної безпеки, розвиток стратегічного планування громади» [3].

Важливим прикладом є співпраця Тернопільської міської ради з міжнародними фінансовими організаціями щодо реалізації інфраструктурних проектів у сфері громадського транспорту та енергоефективності. У межах такої співпраці громада отримувала не лише фінансові ресурси, а й технічний супровід, експертну підтримку та доступ до сучасних управлінських практик.

У 2022–2025 рр. Тернопільська МТГ суттєво активізувала роботу із залучення зовнішніх фінансових ресурсів. Особливо важливого значення грантові ресурси та міжнародна технічна допомога набули після початку повномасштабної війни, коли громада зіткнулася з необхідністю забезпечення підтримки ВПО, стабільного функціонування комунальної інфраструктури та підготовки до післявоєнного відновлення. У 2022 р. основний акцент міжнародної підтримки був спрямований на гуманітарну сферу та ВПО. Громада залучала міжнародну допомогу для облаштування місць тимчасового проживання, забезпечення соціальних установ та підтримки населення. У цей період міжнародні організації фактично стали одним із ключових джерел додаткових фінансових ресурсів для громади.

У 2023–2024 рр. пріоритети міжнародної допомоги поступово зміщувалися у напрямі модернізації інфраструктури, розвитку громадського транспорту, енергоефективності та цифровізації управління, що вказує на перехід від переважно гуманітарної підтримки до фінансування довгострокових інвестиційних проектів розвитку громади.

Особливо важливим напрямом стало фінансування енергоефективних заходів. В умовах енергетичної нестабільності та зростання вартості енергоносіїв громада активно залучала міжнародні ресурси для модернізації теплового господарства, впровадження енергоощадних технологій та скорочення енергоспоживання бюджетної сфери [1]. Водночас Тернопільська МТГ активно використовувала механізми міжнародного партнерства для розвитку транспортної інфраструктури. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями дозволила громаді реалізовувати проекти модернізації громадського транспорту та міської інфраструктури навіть в умовах обмеженості власних бюджетних ресурсів (див. табл. 1). Аналіз даних свідчить про стійку тенденцію до зростання обсягів грантового фінансування та міжнародної технічної допомоги у системі фінансових ресурсів Тернопільської МТГ. Якщо у 2022 р. загальний обсяг зовнішньої підтримки оцінювався у 155,1 млн грн, то у 2025 р. він зріс до 570,9 млн грн, тобто майже у 3,7 раза. Це свідчить про посилення ролі міжнародного фінансування у забезпеченні розвитку громади в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

У 2022 р. міжнародна допомога переважно мала гуманітарний характер і спрямовувалася на підтримку ВПО, забезпечення функціонування соціальної сфери

та підтримку критичної інфраструктури громади. Саме у цей період міжнародні організації стали важливим джерелом оперативної фінансової підтримки місцевого самоврядування.

Таблиця 1

**Динаміка обсягів грантових ресурсів та міжнародної технічної допомоги
Тернопільської МТГ у 2022–2025 рр.**

Рік	Грантові ресурси, млн грн	Міжнародна технічна допомога, млн грн	Основні напрями фінансування	Основні міжнародні партнери
2022	58,4	96,7	Підтримка ВПО, гуманітарна допомога, критична інфраструктура	UNDP, UNICEF, USAID
2023	84,6	142,3	Енергоефективність, цифровізація, громадський транспорт	GIZ, NEFCO, ЄБРР
2024	126,8	218,5	Відновлення інфраструктури, модернізація ЖКГ, енергетична стійкість	ЄС, ЄІБ, NEFCO
2025	214,7	356,2	Післявоєнне відновлення, транспорт, енергоефективність, цифрова трансформація	ЄС, МФО, донорські програми

Джерело: складено на основі стратегічних документів Тернопільської МТГ [7], матеріалів міжнародних програм та проєктів міжнародної технічної допомоги [6]

У 2023 р. спостерігається поступове зміщення акценту від гуманітарної допомоги до фінансування проєктів розвитку. Обсяги грантових ресурсів зросли на 44,9%, а міжнародної технічної допомоги – на 47,2%. Основними напрямками фінансування стали енергоефективність, цифровізація місцевого управління та модернізація громадського транспорту. Це свідчить про поступову адаптацію громади до нових умов функціонування та орієнтацію на довгострокові інвестиційні проєкти.

У 2024 р. обсяги зовнішнього фінансування продовжили зростати. Особливо активізувалося фінансування проєктів відновлення комунальної інфраструктури та модернізації ЖКГ. Значна частина міжнародної допомоги спрямовувалася на підвищення енергетичної стійкості громади в умовах енергетичних загроз та зростання вартості енергоносіїв.

Найбільш суттєве зростання спостерігається у 2025 р., коли обсяг грантових ресурсів перевищив 214 млн грн, а міжнародної технічної допомоги – 356 млн грн, що пов'язано з активізацією програм післявоєнного відновлення України, залученням МФО до реалізації інфраструктурних проєктів та розширенням співпраці громади з міжнародними партнерами.

Аналіз структури зовнішнього фінансування показує, що міжнародна технічна допомога стабільно перевищує обсяги грантових ресурсів. Це пояснюється тим, що міжнародна технічна допомога охоплює не лише пряме фінансування, а й передачу обладнання, технологій, експертну підтримку, навчальні програми та консультаційні послуги.

Позитивною тенденцією є поступова диверсифікація джерел міжнародної підтримки. Якщо у 2022 р. основними донорами були гуманітарні організації та агенції міжнародної допомоги, то у 2024–2025 рр. суттєво посилилася роль міжнародних фінансових інституцій та програм ЄС. Разом із тим зростання залежності громади від зовнішніх фінансових ресурсів формує певні ризики:

- високу залежність від міжнародної підтримки;
- необхідність забезпечення співфінансування проєктів із місцевого бюджету;
- потребу у підвищенні інституційної спроможності ОМС;
- ризики припинення або скорочення міжнародної допомоги у майбутньому.

Суттєве значення для фінансового забезпечення громади мають механізми реалізації проєктів ППП. Публічно-приватне партнерство представляє собою форму співпраці органів місцевого самоврядування та приватного сектору, спрямовану на реалізацію суспільно важливих проєктів із залученням приватного капіталу. Для Тернопільської МТГ проєкти ППП є важливим інструментом залучення інвестицій у розвиток: транспортної інфраструктури, ЖКГ, енергетики, сфери благоустрою, паркувальної інфраструктури, об'єктів соціальної сфери, туристичної інфраструктури.

Одним із прикладів використання проєктів ППП у Тернополі є «реалізація інвестиційних проєктів у сфері громадського транспорту, модернізації вуличного освітлення та розвитку міської інфраструктури» [2]. Залучення приватних інвесторів дозволяє громаді реалізовувати масштабні проєкти без значного навантаження на місцевий бюджет. Перевагами приватно-приватного партнерства для громади є залучення додаткових фінансових ресурсів, зниження навантаження на бюджет, прискорення реалізації інфраструктурних проєктів, доступ до сучасних технологій, підвищення ефективності управління об'єктами інфраструктури, розподіл ризиків між громадою та приватним партнером. Водночас використання механізмів ППП супроводжується певними ризиками, серед яких: складність підготовки проєктів, тривалість процедур погодження, недостатній рівень інституційної спроможності громади, ризики недобросовісного виконання зобов'язань приватними партнерами, недостатня інвестиційна привабливість окремих проєктів.

В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення роль грантових ресурсів, міжнародної технічної допомоги та ППП для Тернопільської громади суттєво зростає. Саме ці механізми створюють можливість для залучення зовнішніх фінансових ресурсів, модернізації інфраструктури, підвищення енергоефективності, підтримки соціальної сфери, реалізації стратегічних проєктів розвитку громади.

Список використаних джерел:

1. Горин В. П., Лободіна З. М., Чайківський Н. О. Гранти як джерело фінансування та інструмент фінансової безпеки галузі охорони здоров'я. *Бізнес Інформ*. 2025. № 1. С. 256-266.
2. Забаштанський М. М., Сидор І. П. Державно-приватне партнерство у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 6. С. 18-23.

3. Коваль С. Л., Сидор І. П. Роль місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку територіальної громади в умовах війни та у післявоєнний період. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 6. С. 96–102.
4. Крисоватий А. І., Сидор І. П. Фіскальні дисбаланси і ризики місцевих бюджетів України в контексті відновлення публічних фінансів. *XI Всеукраїнські наукові читання пам'яті С. І. Юрія*: збірник наукових праць (м. Тернопіль, 12 лист. 2025 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2025. С. 107-111.
5. Місцеві фінанси. Асоціація міст України. URL: <https://auc.org.ua/galuz/miscevi-finansy>
6. Середньостроковий план пріоритетних публічних інвестицій Тернопільської міської територіальної громади на 2026-2028 роки. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/strategichni-ta-programni-dokumenti/serednostrok>
7. Стратегія розвитку Тернопільської міської територіальної громади до 2027 року. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/strategichni-ta-programni-dokumenti/rozroblennya-strategii-rozvitku-ternopilskoj-miskoi-teritorialnoi-g>